

Titel: Breve, indeholdende Anmærkninger ved det forrige og nu værende Krigs-Systems Sammenligning. Af C.H.G.v.M.

Citation: "Breve, indeholdende Anmærkninger ved det forrige og nu værende Krigs-Systems Sammenligning. Af C.H.G.v.M.", i *Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 10*, A.F. Stein, 1771, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-1_010-shoot-workid1_010_006.pdf (tilgået 30. november 2021)

Anvendt udgave: Luxdorps samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 1 bind 10

Ophavsret Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen.](#)

[1](#)

Breve, indeholdende Anmærkninger ved det forrige og nu værende Krigs-System Sammenligning.

Kiøbenhavn, 1771.

Trykt og findes tilkiøbs hos Aug. Frid. Stein, boende i Skidenstrædet No. 171.

Af C. H. G. v. M.

[2](#)

[3](#)

Første Brev.

Min Herre!

Jeg veed ikke, hvorvidt det er mig mueligt, at svare til det Haab, De har om min Indsigt. Vel har jeg bievaaet nogle Feldtoeg, vel har jeg gjort mig nogle udenlandske Krigshærers Indretning, og deres af Indretningen selv flydende større eller mindre Virksomhed, nogenlunde bekiendt; men desuagtet tildrister jeg mig neppe, at yttre mine Tanker om vores Krigshærs nye Indretninger, i et Land, hvor enhver vil være Dommer i Sagen.

[4](#)

Her er i en Tid af aatte Aar foregaaet stoer, og igientagen Forandring med Krigs-Standen. At foreslaae og at ville udføre en eller anden nyttig Forandring, er det samme, som at ville udsette sig sine Medborgeres Had og Forfølgelse. Den der bifalder Reformen, staaer samme Fare. Det Gode, Reformerne medfører, erkiendes ikke gierne som godt, førend i den næste Slægt. Hvad Forandring kunde være fornødnere end den, Luther i Religions Sager udførte, og hvo kunde være meer derimod, end de Tidens Menneskers? Naar det kommer an paa, at standse en nyttig Reforme, da blues endog de Klogeste ikke ved, at undertrykke deres Indsigt, at negte Sandhed deres Bifald, at tale ulempeligen om Stifteren, og den menneskelige Forstand til Vanære.

Er Stifteren ved Tiid og Leylighed trænget igiennem, saa forholder Efterkommerne, men sielden de Tidens Mennesker, som Forandringen paagiendede, sig, ligesom unge Folk, naar de kommer til skiels Aar og Alder. Misfornøede, havde de modsat sig Forældres og Læreres Underviisning: Ukyndig om deres sande Beste, havde de ey skammet sig ved, at paadigte deres Velgiører alleslags ureene Hensigter, at unddrage sig deres Opsyn, og at foragte deres gode

[5](#)

Raad. Men nu tænker de anderledes, nu takker de, at man har villet værdige deres Ungdom og Uskiønsomhed, sin Medlidenhed og Revselse.

Alle Tidens Historier ere fulde af brave Reformatørers slette Skiebne. Havde disse imidlertid ikke forbarmet sig over os; saa ville det Onde have tiltaget, og vi maatte endnu i denne Dag, have befunden os i eet for den menneskelige Forstand utaaeligt, og med største Skam bedækket Mørke.

Hvilken Skam, at have været en saadan Mands Fiende! Hvilken Bebreydelse for den, hvis Efterkommere i Tiden skulle høre: Din Fader var og med, at forfølge Fædrenelandets Velgiører; han var og med at hindre

sine Medborgeres Lyksalighed!

Af det jeg her forudsætter, vil min Herre letteligen merke, at jeg svømmer imod Strømmen. Jeg har mine fleste Medborgeres Stemme imod mig; at overdøve dem, er ikke i noget enkelt Menneskes Kræfter, men maaskee nogle loed sig overbevise, og iblant disse ønskede jeg, de min Herre, maatte være den første. De spørger maaskee: hvorfra skal denne Overbeviisning komme? Fornuften skal være vores Prøvesteen. Hvor

[6](#)

henne savnes, der ville vi ikke tale et eeneste Ord. Dog ville min Herre, uagtet Deres bekiendte gode Indsigter, ey give Deres Fornuft Tøylen, forinden den er bleven skikket til at antage visse, Krigs-Standen vedkommende, men uden for denne Stand, lidet bekiendte Sandheder.

De veed, uden min Erindring, at enhver Videnskab har sine Regler. Uden at kiende disse, er det ey mueligt, at dømme rigrig. En Nation, der har havt Fred i halvtredsindstive Aar, anseer sin Krigsmagt ikke saa fornøden, som den i sig selv er, og uden hvilken man neppe ville have beholdet Fred i nogle saa Aar. Hvad man ikke holder synderlig fornødent, hvad man ikke agter stort, dets Regler bekymrer man sig ikke meget om, og naar det kommer Høyt, saa lærer man saa meget deraf, som behøves, for at indslettes i een eller anden Samtale til Tidsfordriv.

Og, fandt ar sige, hvad skulle bevæge en Mand uden for Krigs-Standen, at erhverve sig betydelige Indsigter i Krigs-Videnskaberne? Neppe giver een eller anden enkelt Officeer sig denne Umage. Men just derfor ædsker jeg, at enhver, som ikke har

[7](#)

studeret Krigs-Videnskaberne, aldeles undslaaer sig fra at dømme i ukiendte Ting.

Det er forunderligt, at den Mand, der med god Grund beleer den politiske Kandestøbers daarlige Stats-Videnskab paa Skuepladsen, kan glemme Bremenfeldts latterlige Rulle, for selv at spille en meget slettere. Hvad kunde være os meere fornødent, end saavidt vores andre Forretninger tilstæder, at legge Vind paa Helbredelses-Konsten og paa Lovkyndighed? Del første, for at hielpe os selv i Nødsfald; det andet, for at kunde. forsvare vores Gods og Ære. Men vi gjør det ikke. Disse Videnskabers Udøvelse lader vi komme an paa nogle faa Mennesker Villig og utvungen overgiver vi vores Liv og Ære og Frelse i disse Mænds Hænder, bekiendende, vi forstaaer det ikke. Men neppe lader Landets Regiering udføre en ny Plan i een eller anden Deel, strax er hver anden Undersaat Statsmand, holder sin Indsigt for tilstrækkelig, stræber at hindre Fremgangen, viser det nye Systems Feyl, og meener, dermed at have giort, hvad en god Patriot er pligtig at gjøre. Og hvo er den, som dristeligen vil tage Haand i med, for at bevæge de store Hiul i Rigernes Stats-Maskine? Det er hiin usle Mand, der ikke kan hielpe sig selv for en liden Ho-

[8](#)

vedpine; der ikke selv drister sig til, at svare paa en Stevning.

Jeg venter, min Herre, De ere alt for øm over Deres Ære, end at De ville give Anledning til slige Bebrejdelser. Det er dem ingen Skam, om De, som jeg troer, er ukyndig i Krigs-Videnskaberne, men det er en Skam, at ville overtude sine Medborgere om Standens slette Indretning, uden at have andet Beviis paa denne Angivelses Rigtighed, end en Deel Medborgeres foreenede Raab.

Jeg forbliver & c.

Andet Brev.

M. H.

Mit sidste Brev sluttede jeg i den Formodning, at De letteligen loed sig bestemme til, at indeholde med Deres Domme i ukiendte Ting. Jeg gav Dem ikkuns i Almindelighed at forstaae, Folkets Stem-

[9](#)

me ey altid at være Sandheds Stemme, og at vores Krigs-Stats Indretning kunde være god, uagtet Publikum, ja det militaire Publikum selv, skreeg derimod. I det mindste burde saadant Skrig ikke kunde virke noget paa de Kloge. Jeg fornemmer af Deres sidste mig tilærede, at De vel paa nogen Tid vil anstille sig som døv ved Mængdens Klager, men tillige vil anvende denne Tid, for at sætte sig i Stand til at dømme selv, Hvorvidt Klagerne maatte være grundede eller ikke: Og herudi begierer De, min, maaskee Utilstrækkelige Veyledning. Jeg skal, siger De, udvikle Sagen fra Grunden af, jeg skal gjøre Dem alting tydelig, paa det De kunde studere Krigs-Videnskaberne, for saavidt de behøves, til at dømme om denne Stands meere eller mindre fordeelagtige Indretning.

Jeg priser Deres Forsæt, men De ville Holde mig min ufuldkomne Indsigt til Gode. Jeg vil oplyse Noget, men jeg kan ikke oplyse Alt, af Mangel paa tilstrækkelig Erfaring. Den Mand, der har angivet vores Krigs-System, skulle bedst kunde oplyse det, men han er ikke her. Just en saadan Mand, som denne; der forenede grundig Lærdom med Erfaringer, som han havde sam-

[10](#)

let i nogle og tredive Feldtoeg, var fornøden for Dannemark.

Fornøden, vil De venteligen svare. Denne saa almindeligen forhadte

Mand? Uanseet dette almindelige Had, min Herre, skal dog vi, om vi forstaaer at skiønne derpaa, eller vores Efterkommere, finde os heel betryggede ved hans Indretning. De har neppe kiendt vores gamle System, og dets Mangler og dets Misbruge. Visseligen, Det var et Herre-Levnet. Alle andre Stænder bestemmede med Glæde deres Børn dertil, naar de havde lidt Formue. Et ungt Menneske, for Exempel, der eyede, eller vidste at opbringe nogle faa tusind Daler, kiøbte sig en subalterne Officeers-Plads, eet eller to Aar derefter et Kompagnie, drev dets Indkomster saa høyt, som en Forpagter, levede i Uvidenhed og Overdaadighed og Blødagtighed, indtil han fik det Indfald, at fælgte Kompagniet, saa forfalden som det var, og med Høyere Titel benaadet, toeg sin Afskeed. I de sidste Aaringer behøvede man neppe, at gjøre sig Umag for Høyere Titler, de korn af sig selv, saa at man af de i Tjeneste staaende Officerer kunde rundeligen regne den halve Deel, at have høyere Titeler, end deres Embeder medførte. Lydighed, Respekt for Krigslovene, Krigstjenestens Studering;

[11](#)

alt dette for en Krigshær saa fornødne, fandtes næsten ingensteds, uden hos een eller anden enkelt Person, tilfældig viis. Den gemeene Soldats Vilkor vare derimod de elændigste.

I en saadan Krigshær kunde en Reformator aldrig være velkommen. Men han var dog fornøden. Begriber De nu, min Herre, hvorfra det almindelige Had kommer? Synes det Dem ikke, at Taagen forsvinder for Deres Øyne? Egennytte, Magelighed og Ulydighed blev angreben. Voldene, bag hvilke disse Menneskernes Skiødesynder forsvarede sig, blev nedkastede, og et nyt System betoeg dem deres Haab, atter at indsnige sig i Krigs-Standen. Saa længe dette System staaer, nødes de og til, at blive borte, falder det engang, da har vi disse tre Hoved-Lyder, hvorved mange Krigshærer ere blevne ødelagde Uden Sværds slag, igien paa Halsen.

Jeg raader Dem altsaa, min Herre, at De, i den anseelige Embeds Post, Dem er betroet, ikke letteligen bifalder dem, der hemmeligen stræber at fremkalde det gamle System. Det var sandeligen et slags Forræderie mod Fædrenelandet. Det var, at underminere vores Krigshær. Skulle saadanne Forslag komme til Deres Erklæring, hvilket i mange Henseender, men i sær for Oekonomiens skyld

[12](#)

kunde ventes: da laan aldrig Deres Øre til Forslag, der befordre hine Lyder. De ere værre, end Pesten i en Krigshær. Pesten borttager endeel, men den største Deel findes dog frelst. Egennytte, Magelighed og Ulydighed derimod besmitter den største Deel, og gjør Krigshæren gandske ubrugbar.

Tredie Brev.

M. H.

Ja, visseligen er det mit Alvor, at forsvare vores Krigs-System og dets Stiftere. De forundrer sig derover i Deres sidste Brev. De vedhænger endnu Medborgernes Mistillid i denne Sag. Men hav den Godhed at betænke, hvad jeg har anmerket om alle Reformatorers Vandhæld. Jo almindeligere Skriget er imod disse, jo fordægtigere bør det være os. Betænk, jeg beder Dem, endnu har aldrig en reneste, saavidt jeg veed, i nogle

[13](#)

hundrede ved Pressens Frihed udkomne Skrifter, vovet at bevise det nye Systems Skadelighed. Man har ladet sig Nøye med, at bruge den Deklamatoriske Stil mod Systemet, denne bruges ofte i Steden for Beviis. Man har jamret sig over endeel Fæstningers Nedlæggelse, og anseet det som et Slags Landsforræderie, da det dog snarere kunde kaldes saa, om man vilde have vedligeholdt dem. Man har beklaget, at Krigshæren i sit Antal var bleven betydeligen formindsket, at Rytteriet ikke var som før, med meere. Men endnu har ingen beviist Klagemaalenes Rigtighed, man har forudsadt dem, som sande og noksom beviislige. Heri er det, Publikum feyler, og De med, min Herre.

At paastaae, vores Landmagt stedse skulle blive som den var, indtil Aaret 1763; er det samme, som at

paastaae: vi skulle endnu i disse Tider gaae en Europæisk Krigshær i Møde med Pandser, Skiold, Bue, Piile, Lastespyd og Slynge: vi skulle angribe Fæstninger med Stormbukke, Balister og Katapulter: vi skulle forsvare dem med, at slaae sydende Vand og Steen paa de Stormende. Saaledes var ikke vores forrige System, vil min Herre ventelig svare. Ney, det var det ikke: men jeg har villet føre dem dermed paa den Tanke: at ligesom vores Naboer, eller

[14](#)

andre Nationer, med hvilke vi kan komme i Krig, forandrer eller forbedrer deres Indretninger, deres Angrebs og Forsvars Vaaben, saa nødes vi og til, at gjøre det samme, at blive dem i det mindste liig, om det ikke skulle være os mueligt, at overgaae dem. Giør vi ey det, saa faaer vi Hug paa alle Kanter, og det var dog ikke det, Nationen ville.

Neppe havde andre europæiske Nationer i den sidste Deel af det forrige Aarhundrede afskaffet Pikerne, førend vi saa os tvungen til det samme. Neppe havde Kongen af Preussen i sine Slesiske Krige dreven Subordinationen og alle andre Krigstugtens Deelee, til den højeste Grad; Neppe havde han vænnet sin Krigshær til største Hurtighed og Behændighed i Exercits og March; Neppe havde han ved et usædvanligt stort Artillerie understyttet og forøget sit Fodfolks Angreb i aaben Mark, førend alle andre Europæiske Nationer, og vi med, overtlyede os om Nødvendigheden, at maatte gjøre det samme, dersom vi ellers ville vente Seyer. Neppe var man bleven vaer i sidste Tydske Krig, at saavel den Allierede, som den Franske Krigshær, i en Tid af to eller tre Jevndøgne med nogle faa tusind Mand befæstede Bønderbyer eller andre beqvem liggende Stæder, saa vel, at disse med Sikkerhed kunde bruges til For-

[15](#)

raadens Bevaring, til en slagen eller retirerende Fløyes Bedækning, m. m. førend man saa sig overbeviist, at Fæstninger, naar de ikke ere, som de efter disse Tidens Angreb bør være, underholdes med Skade og til ingenslags Nytte. Folard, Krigs-Standens klassiske Autor, har allerede i sin Tid anmærket, at jo meere Nationerne lærte at kiende deres Fordeele og Sikkerhed, jo mere forvandlede de deres Rytterie til Fodfolk. Disse kostbare Tropper bruges undertiden ikke een eneste Gang i et heelt Feldtoeg, man maae som oftest, lade endeel deraf blive et langt Stykke Veys fra Infanteriet, helst i kouperede Lande, og der gives Egne, hvor de ey kunde lades allene, men maae til den agerende Krigshærs Tab, have endeel Fodfolk hos sig, som kan bedække dem mod uforventet Overfald, hvilket de ikke i enhver Egn af egne Kræfter kunde modstaae. Heraf kommer det, at man i alle Krigshærer har givet Rytteriet en gandske anden Proportion, i Ligning med Infanteriet, end før. De fleeste har man befriet fra deres tunge Rustning, gjort dem til Dragonere, øvet dem som Fodfolk, og derved gjort dem meere brugbar.

De, min Herre, er Patriot. De kan ikke ville andet, end Landets Gavn. Som saadan, kan De ikke andet, end ønske, og i

[16](#)

Deres Deel befordre Krigshærens best muelige Indretning. Alt hvad, som modstaaer denne, vil De ufeylbarligen ønske afhiulpen. Alt hvad som befordre den gode Sag, vil De ønske iværksat. Det feyler kuns, at de kiender det, som er Fortrinsviis godt, saa vil De befordre det, men De maae tillige samtykke de Midler, der skal føre os til Maalet. Fierde Brev. M. H. Er det Føyelighed, eller er det Overtydelse, naar de i Sidste Brev synes at give mig et Slags Bifald? Jeg stoler endnu ikke derpaa. Imidlertid tager jeg Dem paa Deres Ord, og sætter i vores følgende Brev-Vexling forud, at De indrømmer mig Midlerne, der giennest og sikkerst fører til Maalet.

[17](#)

Heri ere de billigere, end de fleste andre af vores Medborgere, der gjerne ønsker en fortræffelig vel indrettet Krigshær, men modsiger alle, til Maalet forende Midler, som forræderiske, eller i det Mindste som skadelige for Landet.

Det første Middel til Krigs-Standens Forbedring, er Krigstugten; og i sær Lydigheds bedre Haandthævelse. Lydighed er den første Krigsdyd. Er den ikke dreven til det højeste, saa duer Krigshæren aldeles intet. De ville merke sig disse Ord: Aldeles intet; som om de vare skrevne Med store Bogstaver. Lydigheden maae ey alleene findes hos den gemeene Mand, men hos alle uden Forskiel. Hvor der findes Modsættelse, hvor Krigslovene, og de den Stand vedkommende Anordninger, Hemmelig eller offentlig bestrides, hvor man giør Gloser over dem, hvor man stræber at underminere Systemet, At gjøre det latterligt eller forhadet, der duer Krigstugten aldeles intet, og de Krigsmænd, der falder i denne Last, ere Fædrenelandets aabenbare Fiender. Det ere de farlige Kaniner, der Underminerer vores Huse, indtil de nedfalder, og knuser os uforventet.

Troe ikke, Min Herre, at Følgerne ere ringere, end dem jeg her angivet. Mit

[18](#)

Forsæt er, i dette Brev at vise, Krigsstandens forrige System, at have givet største Anledning til Gienstridighed. Obersterne levede til Deels af nogen fast Befoldning og af det, der blev til overs af Soldatens Mundering, til Deels af deres Liv-Kompagniers Indkomster. Kompagnie-Chefferne havde ligeledes noget lidet i fast Gage, i øvrigt levede de af deres Kompagnier, hvis Indkomst de dreve saa høyt, som de kunde. Subaltern-Officerernes første Klasse levede til Deels af den saa kaldede Douceur, som de fik af deres Kapitainer, hvilken i de sidste Aaringer var bleven til en Slags Rettighed, men egentligen hidstammede fra den Tiid, da Kompagnie-Chefferne ey torde holde meere end 10 Friefolk, og dog holdt 40 til 60, indtil det efter omtrent 30 Aars Misbrug, blev dem offentlig tilladt, at holds saa mange, fom Tienesten ville tilstæde. Hvilken Anledning til Opsætsighed!

En Oberst, der ikke var bemidlet, maatte ofte selv, for sit Liv-Kompagnies Skyld, see giennem Fingre med de øvrige Kompagnier, saavel i Henseende til Mandskabets, som til Hestenes Udygtighed. Han maatte leve i en Slags vedvarende Frygt for Bebreydere og Angivere, for saavidt hans Fordeele ey havde Lovgiverens formelige Til-

[19](#)

ladelse, men allene et langvarigt Misbrug til Grund.

Man har Exempler, at Officerer har udredet sig af een og anden Subordinations-Process, allene ved at true med Angivelser.

En fattig og nærig Kompagnie-Chef turde sielden holde tilbørlig Mandtugt i sit Kompagnie. Ofte undgik den Opsætsige, saavel som Tyven sin Straf, helst naar Straffen kunde formodes at blive, saa stor, at Forbryderens Afgang stoed til at vente. Mange subaltern Officerer turde neppe tale imod Misorden, endskiøndt det var deres Pligt. Men deres Douceur stoed i Vove, de behøvede Oberstens Gunst til Befordring, og Obersten, Deels for sit Liv-Kompagnies Skyld, Deels for at Have et godt Rygte, holdt gemeenligen Kompagnie-Cheffernes Partie.

Jeg er øm ved, at opklare Sagen videre, i sær for mange endnu levende brave Regiments- og Kompagnie-Cheffers Skyld, der aldrig toge Deel i saadan Uorden, men stedse gik den rene Vey, Holdende Mandskabet, og ved Kavalleriet, Hestene saaledes i Stand, som Nationens Ære og Sikkerhed der udkrævede.

[20](#)

Det er ikke tungt, at indsee den, med et saadant System forbundne Fare. De gode Menneskers Antal, er altid de mindste. Det System altsaa, hvorved Undersleb og Uorden gjøres mindre muelig, er bedre end det gamle. Jeg ville før tvivle om mine udvortes Sanders Virkning, end tvivle paa denne Sandhed.

Troe aldrig, min Herre, at i Almindelighed talt, Mandskabet bedre og ømmeligere blev forpleyet i Sygdoms og andre Tilfælde, fordi Kapitainens private Fordele den Gang paa det nøyeste var forbunden med Mandskabets. Nei, Erfaring viser os det, der er tvertimod. Aldrig er der sørget saa vel for den syge, skrøbelige og trængende Soldat, som i det nye Systems Tid. Det har nu staaet i aatte Aar. Man behage at eftertælle de Dødes Antal, det skal vist findes meget mindre, end de Dødes Antal i lige Tidsrum, under forrige System. De Anstalter, der nu ere gjorte til de Syges Pleye, i Ligning med de gamle, synes at være saa fortræffelige, at allene i denne Henseende det nye System fortienner største Ære.

Kiert skal det være mig, min Herre, om De, ved at eftertænke den gamle Indretning, hvis Mangler jeg ikke med fuldkommen

[21](#)

Tydelighed gider beskrive, overtlyder sig, at Lydighed, i den fornødne Grad, neppe loed sig vente; men at Opsætsighed og Gienstridighed, og følgelig Krigshærens Uvirksomhed, vare, Indretningens naturlige Følger.

Enhver Krigsmand maae saaledes have vænnet sig til Lydighed, at Modsigelse i det der engang er befalet, aldrig falder ham ind. Saa vist, som man kan vente Lyd af en bevæget Klokke, saa vist og saa hastig bør man og kunde vente Befalingernes og Pligternes Fuldbyrkelse. De seer, min Herre, endeel af vores Krigsmand ere endnu langt fra Maalet, i det mindste de, som ideligen skriger imod det nye System, og hemmeligen modsætter sig dets Fuldbyrkelse. Saadan Modsættelse er en Lævning af den gamle, endnu ikke gandske forglemte Indretning, hvor en Kompagnie-Chef kunde modsige fornødne Anordninger, under Paaskud af Uformuenhed, og en Lieutenant kunde negte Lydighed, fordi det stoed i hans Villie, om og hvorvidt han ville være sine Foresattes Angiver.

[22](#)

Femte Brev. M. H.

Det er mig kiert, de i seeneste Brev biefalder mig, at Lydigheds Indskierpelse er det første Fornødne i vores Krigshær, og at De ønsker alt, hvad der kan give Anledning til Opsætsighed, bortryddet. Dermed giver De stiltiende det gamle System Afskeed. Jeg glemte i mit sidste Brev at sige Dem, hvor strenge Begreb en vis Monark, der tillige er en stoer General, har om Krigsly- __ dighed, for saavidt den bør sinde Sted efter de adskillige Embeds Grader. En ung, af Kongen yndet Regiments-Chef, stolende paa den Yndest, hvori han stoed, vovede det engang, at lade Generaliseret svare paa en derfra udstædt Befaling: Jeg antager ingen Befaling end umiddelbar af Kongen. Kongens umiddelbare Befaling fulgte og straxen: I afsættes hermed, som den der visseligen ville have udbredet og underholdet en farlig Modsigelses Aand i eders Regiment, og tre Maaneders frit Qvarteer paa Fæstningen Sp... o. s. v.

[23](#)

Forestil dem, min Herre, en saadan Krigshær, hvor Lydighed er bragt til sin tilbørlige Høide, og hvor den understyttes fra Tronen af. Forestil dem en anden Krigshær, hvor hver anden, enten har et nyt System i Lommen eller i Hovedet, skielder og smelder mod det antagne, søger alle optænkelige Lejligheder, for at hindre dets Fremgang, gjør det forhadet og foragtet, saavidt han kan, m. n. Forestil sig end videre, disse to Krigshærer hinanden modsatte som Fiender. Hvilken Ulykke for den sidste!

Hiin tør kuns henvises til sine Bevægelses Love, saa er dens Gang saa uforanderlig, sikker og tilforladelig, som det bedste Urverks. Denne derimod antager ingen Bevægelses Love uden Modstand, uden Reaction, og førend Modsigelsen er hævet, førend Lydighed er indført, har hiin Krigshær allerede ødelagt denne.

Jeg forlader disse Betragtninger for at svare paa deres Forespørsel, om vores Krigshærs nu værende Styrke og Sammensettelse. For saavidt Antallet af Mennesker forstaaes under det Ord Styrke, da kan jeg med Tilforladelighed forsikre dem, at vores Krigshær har ikke mindre Styrke, end den havde, da det gamle System blev nedlagt i Aaret 1763. Vi kan begge tælle, og jeg frygter ikke, at de ved

[24](#)

Eftertælling skal finde Aarsag, at beskyldte mig for usandfærdig Angivelse. De Forsikringer, der antages for aabenbare Sandheder, Krigshæren at være bleven nedsat til et ringe Antal, ere gandske ugrundede, Derimod tør jeg forsikre, at ethvert Regiment kan møde sin Fiende med et ulige større Antal i Marken, end før, Jeg vis allene antage, at mau ved ethvert Regiment saavel Fodfolk som Rytteri, i forrige Tider havde 36 enten udlevede, eller formedelst Brok og andre Tilfælde, ubrugbare Mænd, der ikke kunde fægte med, og enten bleven afsatte i nærmeste Feldhospitaler eller bleve ved Trosvognene, Enhver som kiender noget til vores forrige Indretning, maae tilstaae dette som en Sandhed, der maaskee endnu lader sig bevise. Man forestille sig 24 saadanne Regimenter i Slag, Her feiler 864 Mænd, næsten et heelt Regiment, Disse, fægtende i tre Leed kunde have indtaget et Rum i Linien af næsten 300 Alen. Hvilken Afgang paa, Skud, paa Modstand? hvilken Forbittrelse hor de sunde og dygtige, der skulle vove Livet, imedens hine vare i Sikkerhed!

Aarsagen til dette Onde, som Medborgere uden for Krigsstanden ey kiendte, er nu hævet. Kompagnierne underholdes ikke meer paa Kapitainens, men paa Kongens Bekostning.

[25](#)

Krigshærens Styrke bestaaer videre, i en veltroffen Sammensettelse af de adskillige Slags Tropper, Proportionen paa Artillerister, Ryttere og Fodfolk er angiven af Mænd, der har tient mange Aar i udenlandske Krige. De Kongelige Staters beliggenhed, deres Landog Søe Grændser; de adskillige Landstrækninger, der trildeels ere platte, tildeels kouperede, tildeels med utilgiængelige Hindringer af Naturen selv forsynede; Naboe Landes Beliggenhed; Naboe-Krigsherrers meer eller mindre fordeelagtige Indretning; Egne, saavelsom fremmede Skibs-Floders Størrelse; Egne, saavelsom fremmede Fæstningers Beliggenhed; Tiden der behøves til en fiendlig Krigshærs Samling; Tiden der behøves til egne Troppers Samling; Midlerne til at opholde en indtrængende Fiende paa nogen kort Tid, indtil heele Statens Forsvar er kommen under Vaaben paa behørlige Stæder; Anstalter til Krigshærens Rekrytering; Magazinernes Anlæg og Sikkerhed, Alt dette og meere er upaatvivler lignen kommen i Beregning, og man har bestemmet de adskillige Slags Troppers Antal efter forudgangen Overlæg. Til saadant Overlæg behøves Krigserfarne Mænd, der i mange Aar, ved adskillige Krigshærer har kiendt og studeret Krigen og dens idelige, saavel Hændelseviis, som ordentlig paakommende Afvexlinger og Forandringer.

[26](#)

Ved at bestemme saadan Proportion, er meere Fare, end de Ukyndige kroer. Hvad der holdes for meget af et Slags, det holdes uden al Nytte, koster store Pengesummer i Fredstider, og er overflødig i Krigstider.

Hvad der videre udkræves til en Krigshærs Styrke, skal vores følgende Brevvexling sige dem. Af Frygt, de

maatte faae alt for meget al overtænke paa eengang, slutter jeg.

Siette Brev. M. H. Dersom de for Alvor vil studere Krigen, saa er det fornødent, at de i Tankerne følger med mig paa hiine vidtstrakte Marker, hvor vi vil faae det første Feldtogs Aabning at see.

Der —, vi ville nærme os —, der — møder vores Infanteri sin Fiende. Battaillonerne udvikler sig, de rykke an i fulde Linier, færdige til Angreb paa begge Sider.

27

"Aarsagen til Battaillonernes Størrelse?" Ethvert er ikke meget over 600 Soldater stærk. Dette Antal, der marscherer i tre, tæt paa hinanden sluttede Leed, kan Battaillonens Anfører oversee i alle dets Bevægelser, og Battaillonens Mandskab kan got høre ham. Et større Antal ville foranledige Uorden og Misforstaaelse. De veed, min Herre, at Statur, Lemmebygning, og Sandse-Redskaber, foreskriver os Grændser, og at man ikke ustraffet synder mod Naturen. Her har de Aarsagen til en Battaillons Størrelse.

"Men disse Battailloner svækkes dagligen, ved Død, Sygdom, Bortløbere." Til Lykke, svækkes og Fiendens Battailloner, ligesaa meget og af samme Aarsager. Har Fienden Rekryter i Nærheden, til at besette sin Afgang, da kommer vi tilkørt i alle Tilfælde, om ikke samme gode Anstalter ere giorte til at besette vores Afgang. De seer altsaa Fornødenheden af nogle Tusinde Rekryters Forraad.

"Aarsagen til de mindre Afdelinger i en Battaillon, besatte med Officerer i det første Leed." Uden disse mindre Afdelinger kunde Battaillonens Anfører hverken holde Orden, eller sluttet Linie, langt mindre forsvare sin Post med Tapperhed. De Officerer, som man seer

28

indeelte i første Leed ved de aatte eller flere særskilte, men dog i en sluttet Linie, Marscherende Afdelinger, holder Øie med hinanden, paa det Mandskabet stedse kan rykke frem i sin sluttede Linie, uden at trænge sig, og uden at aabne sig. De lader Ilden afvexle fra een Afdeling til den anden. De seer derhen, at Battaillonens halve Mandskab har ladte Geværer i Beredskab, imedens den anden halve Deel lader paa ny. De deler Faren med den gemeene Mand, der ikke lettelligen, og maaskee aldeles ikke, lod sig anføre mod Fiendens Ild, dersom Officererne bleve bag Linien. Min Herre seer heraf, at i det mindste 10 Officerer behøves foran i en Battaillon.

"Men bag Fronten tælles ligesaa mange Officerer, der intet synes at bestille." Disse behøves i det mindste, dels for at træde frem i det første Leed, naar de sammesteds indeelte Officerer falder, dels for at hindre enkelte Personers Udvigelse af de dem i Battaillonens anviste Poster, endelig og, for at befordre Taushed, Orden og Tapperhed. Fornødenheden udkræver da et Antal af 18 til 20 Officerer ved hver Battaillon.

"En Mængde Underofficerer bag Fronten, har intet at bestille. Kunde ikke disse, som mindre bekostelige, bruges i hines Sted?"

29

Hvilket kameralistisk Indfald! I Almindelighed kan man ikke vente Underofficerernes Opdragelse, Omgang og Forretninger at føre til en saa ædel Tænkemaade, som den der fordres af en Officer. Officeren bør være besielet med en saa høi Grad af Ærekerlighed og Patriotismus, at Underofficererne, i Almindelighed talt, ey ventes at kunde ligne ham. Soldaten er vænnet til saadan Respect imod Officeren, at han ikke lettelligen tør modstaae hans Vink, endog der hvor det gjelder Livet, da derimod Underofficererne ideligen omgaaes med Soldaterne, lever i fællig og Omgang med dem, og derfor ere mindre anseete. Underofficeren er i Vane Med, at gjøre hvad ham befales. Officerens Ærekerlighed tilstæder ham neppe, at oppebie Befalingen, men han er i Vane med at forekomme den, om han tør. Hiin adlyder af Nødvendighed, denne af Ærekerlighed. Tag de fleste Officerer bort fra Battaillonens, og besette deres Poster med Underofficerer. Jeg vedder de høres ikke, Battaillonens jages ud af Linien ved første fiendlige Angreb. Min Herre ville altsaa mærke sig, hvad Erfarenhed stedse har beviist at være sandt, at nemlig Officerernes Antal ikke bør formindskes, i Haab at Underofficerer kunde udrette det samme, men at man stedse bør vide Raad til Officer-Pladsernes hastige Besetning.

30

"Hine mindre Battailloner." Deres Antal burde være lige med disse, men Kompagniernes Chefer ere Forpagtere deraf. De veed den Konst, at skiule endeel udlevede, kraftesløse og brækfældige Soldater i deres Kompagnier, indtil Tropperne skal bruges. Vil de følge med mig til Trosvognene og til Feldhospitalerne, der skal de finde dem der feiler i det fulde Antal her paa Marken. De ville erindre sig herved, at Kompagnier, som underholdes paa Landherrens Bekostning have et betydeligt Fortrin, for dem der ere overladte i Forpagtning.

"Hisset lader Generalen sette et Par af de omtalte mindre Battailloner ud af den første Linie." — Vi vil nærme

os, og høre Aarsagen. — Nogle enkelte Soldater, som en Kapitain har tvungen til at rekapitulere, hvilke nu truer ham. — Andre, som har været tvungne til, at blive Frimænd. Lieutnanten, som vil mælde det udygtige Mandskabs Antal, fordi Generalen paastaaer, disse Battailloner burde være lige saa stærke under Gevær, som hine paa Landsherrens Bekostning underholdte. Andre Kapitainer i yderlig Frygt og Fortvivelse, at Desertion og Dødsfald i deres Kompagnier skal sette dem i yderste Armod — Hvilken Anledning til Modløshed i det Øieblik, Mod og Tapperhed

[31](#)

burte fordoble sig! De, min Herre vil mærke den Fare, der er ved at bortforpagte Kompagnierne.

"Skal vi see Forskiellen paa Rytteriets Kompagnier?" Dette er endnu for tidlig. Men lad dem blive fire Uger ældre i dette Feldtog, da skal de see, at endog uden Fiendligheder, de i Forpagtning staaende Kompagniers Heste, for en stor Deel har, formindsket sig, frem for dem, der underholdes paa Landsherrens Bekostning.

Vi ville forlade Marken, min Herre. Jeg er undseelig ved, at føre Dem videre denne Gang, sluttende Mit Brev med denne reneste Erindrings at foruden de 600de Mand, hvoraf en Bataillon i det mindste bør bestaae, naar den rykker sin Fiende i Møde, har des foruden er hvert Bataillon et halvt eller et heelt Grenadeer-Koinpagnie, der bør være udvalgt af Battaillonens bædste og tapperste Mandskab. Disse Grenadeer-Kompagnier drages fra deres Stamme-Mødre strax ved det første Feldtoegs Aabning, inddeles for sig selv i særskilte Grenadeer-Battailloner, og bruges i de betydeligste Krigs-Tilfælde, som Kiernen af den heele Krigshær; der, hvor man vil være vis paa et fordeelagtigr Udfald, og ikke letteligen tør lade Udfaldet beroe paa Slumpelykke.

[32](#)

Syvende Brev.

M. H.

meener i Deres seeneste Skrivelse, jeg

dølger Sandheden, i det jeg har forestillet Dem vores Battailloner i Marken over 600de Mand stærke, foruden de allerede derfra afgangne og anden Steds samlede Grenaderer.

Dette er ikke saa farlig en Sag, som De indbilder sig. Vi kan i Fredstider gerne være vores Battailloners Styrke bekiende, og vi veed, hvorfra vi skal tage vores Forstærkning, om Krig paakommer; saa at ethvert Infanterie-Regiment, som bestaaer af to Battailloner, alt i alt bliver omtrent 1500 Mand stærk. Drages nu herfra to Grenadeer-Kompagnier, ethvert paa 100de Mand, foruden de dertil hørende Ober- og Under-Officerer, saa bliver for et hvert Bataillon, de kommanderende medberegnet, over 600de Mand, hvilket var det Antal, vi i Marken fandt at være fornøden.

[33](#)

Denne Forøgelse kommer vel silde, naar Krigen nærmer sig vores Grændser; Men vores Regiering er alt for opmærksom, end at en Fiende kan paakomme os uforventet. Ikke engang paa vores svageste Side, hvor Traven og Elven skiller os fra vores Naboer, tør vi befrygte Overrumpling. Vi sover ikke nogen politisk Søvn, som Tyrkerne, der ingensteds har Gesandter. De europæiske Førster ere opmærksomme paa hinandens, Foretagender og Tilrustninger.

En Tid af to Maaneder vil sette vores National-Battailloner samlede hos, og under stukne i de dem vedkommende hvervede Infanteri-Regimenter, i Stand, at gjøre god Tieneste, om ikke i det første, saa dog i andet og tredie Leed, hvor de vel øvede drager de mindre øvede med sig, indtil disse sidste bliver lige med hine. De nationale Officerer efter deres Battaillons Aflevering til det hvervede Regiment, gaae tilbage i deres Distrikter, en reserve-Landmiliz udtages og øves paa ny, for at tiene til de i Krigen værende Regimenters idelige Rekrütering.

Imedens den understukne Landmilizies. Øvelser varer, er det den kommanderende Generals Sag, at opholde Fjenden ved andre Midler, der her for Vidtløftigheds og for min

[34](#)

Herres Myndigheds skyld ikke vel kan opregnes. Det er dem ventelig nok, at Sagens Muelighed forsikres, og i fornøden Fald, med mange Exempler bevises. For en duelig, og forsøgt General er det let, at gjøre saadanne Vendinger, som kunde paa nogen kort Tid opholde hans Fiende, eller hendrage dennes Opmerksomhed paa andre Gienstande, end dem han havde foresat sig. Dette er en stor, men høifornøden Konst, som overalt, hvor Feldtogene aabnes, bliver anvendt, indtil Magazinerne ere anlagde, indtil det kostbare Rytteri er kommen efter, og indtil Artilleriet, hvilket behøver en forudgangen Krigshær til sin

Sikkerhed, er bleven hidført.

Jeg lader det nu staae derhen, hvorvidt min Herre holder sig overtødt om Danmarks og Førstendømmenes gode Forsvars-Stand, i Henseende til Infanteriet, hvis Modstand, foreenet med Artilleriets, egentlig er den, der skal være den farligste for en fremtrængende Fiende, Hvorfor jeg og har troet, Infanteriets Ind- og Afdeling burde bekendtgøres dem, frem for alle andre Krigs-Indretninger.

Uden at tale om Norges National-Miliz til Hest og til Fods, kan vores Konge modsette den fremtrængende Fiende 3 Battailloner Artilleri, 40 Eskadroner Rytteri, 40 Battaill-

[35](#)

loner Fodfolk, alle tjenstdygtige, og i Fredstider med saa liden Bekostning vel underholdede, at ingen Europæisk Stat kan bryste sig af, at have en i Henseende til Bekostningen saa talrig Krigshær som Danmark.

Merkværdigt er det derhos, at dette vel udtænkte og sig saavel efter ud- som indvortes Omstændigheder passende Krigs-System underholdes med en niende eller en tiende Deel mindre Bekostning, end det forrige.

Ottende Brev.

M. H.

Det har behaget dem, at gjøre Indvendning imod Landmiliz-Battaillonernes Indlemmelse i de hvervede Regimenter. De bør agere for sig selv, siger de.

Dette gaaer an i Fredstider, min Herre, men neppe i Krigstid: med mindre vores Fiende, ligesom i Aarene fra 1758 til 1762 vil

[36](#)

være saa billig at unde os en fire Aars Tid, til at øve og disciplinere dem samlede.

Efter disse Tidens Maade at føre Krig, ville en General vove alt for meget, ved at lade sluttede Landmiliz-Battailloner, om de end et par Maaneders Tid vare bleven øvede i Samling, staae ndi Slagtorden med de hvervede Battailloner. De skal holde Stand; de skulle paa første Signal angribe med største Heftighed og tillige med største Orden; de stulle være uigiennemtrængelige, saavidt samlede Mennesker kunde være det, ellers hugger Fienden strax ind i Aabningen, og kuldkaster Linien. Deres Indlemmelse i de hvervede Battailloner, hvor en disciplineret og veløvet Mand tiener til Exempel og Opmuntring for sine Side- og Eftermænd, bidrager uendelig meere til den gode Sags Befordring, end de, der ere ukyndige i Krigen, skulle troe,

Endnu voveligere er det, at sette Landmiliz-Battaillonerne i Reserve-Koret. Reserve-Tropperne skal rykke frem i de Slagnes Sted. De maae saa meget meere besidde Behændighed og Tapperhed Fortrinsviis, som de Slagnes Blod endnu strømmer paa Valpladsen, og øiensynligen afskrækker uforsøgte Tropper. Skrækken forøges ved den feirrige Fiendes igientagne heftige Angreb paa de nykommende.

[37](#)

At bruge Landmiliz-Battailloner til Festningers eller Mark-Forskandsningers Forsvar, er endnu betænkeligere, endskiønt Mænd, der ere ukyndige i Krigen, angiver Volden, som Landsoldatens rette Post. Men hvo tør med uforsøgte Tropper vove Udfald om Natten, for at forstyrre Fiendens Arbeid m. m.? Hvo tør med idel uforsøgte Tropper forsvare Udenværker eller Hovedvold? Stæder, hvor man, ved at vige eet eneste Skridt i urette Tid, gemeenligen maae overlade til Fienden, det Verk, man skulle forsvare.

Enhver har Forlov, at bygge sit Utopia, som han vil, men man skulle dog vogte sig for en falsk Maalestok. Kommer en General og siger: Eders Maalestok bør være Krigen selv, den I ikke kiender, strax har han hele Nationen paa Halsen, og de uforsøgte Krigsmænd med.

Det allerførste Feldslags Forliis har største Indflydelse paa de følgende. Mislykkes det første, da settes Skræk og Rædsel i Tropperne, og Fienden bliver saa meget meere modig. Generalen bør undskyldes, om end Feldslagets Forliis drager heele Provinzers Forliis efter sig, saafremt han i rette Tid har advaret Landsherren om Indretningens Mangler.

[38](#)

At forevende, Landets Omstændigheder udkræver, at Landmiliz-Battaillonerne ikke blandes med de hvervede, og at Generalens Forslag bør læmpes efter Omstændighederne, er det samme, som at tvinge Bygmesteren til at antagen en falsk Maalestok til den sidste halve Deel af sit Arbeid. Dette passer

ingensteds, det er ubrugbart. Fiendens Forfatning bør være vores Maalestok, hvis vi ikke ville lade udøse vores Medborgeres Blod forgieves, og tabe Slaget, uden Fornødenhed,

Een Lejlighed veed jeg, hvor Landmiliz-Battaillonerne med Nytte kan bruges i Krigen selv. Dersom vi nemlig kan vente en Fiende, der har samme slags Tropper, ikke meere brugte, øvede, eller disciplinerede, end vores, da kunde vi modsætte ham et lige Antal. Finder jeg een saadan Indretning hos nogen af de Magter, med hvilke vi kunde komme i Krig, da skal jeg bekendtgjøre dem det.

Har vi gode Raad til Landmiliz-Ober- og Under-Officerernes Forpleining, paa nu værende Fod, saa beforders Ordenen meget derved i Distrikterne, og denne Indretning er gandske uskadelig, ja den kan medføre stor Nytte, saafremt Landmiliz-Battaillonerne i Fredstider eengang aarlig paa en Tid af sex Uger samles under Telte og øves. Men saasnart en Krig

[39](#)

paakommer, da bør en uforsøgt, skønt nogenlunde veløvet Landmiliz, ikke ansees for andet end et Supplement: Den dernæst paa ny udtagne, som et Rekryt-Depot: Og Officererne, som de, der tilbereder Bonde-Karlen, at kunde blive Soldat.

Niende Brev.

M. H.

De gjør mig forlegen, i Henseende til det, de ytrer om vores nedlagde Fæstninger, ikke fordi det mangler mig paa sunde Svar, men fordi jeg ugierne kalder en Vens forudfattede Meening, ved sir rette Navn, naar han, al Overbeviisning uagtet, ey vil frafalde den.

De Mænd, som i de ældre Tider raadede til, at nedlegge Naskovs, Flensborgs og andre Fæstningsværker, Skandserne ved Isefiordens Mundning m. m., ere de i vores Historie bleven lastet derfor? Jeg troer det ikke. Jeg finder det ingen Stæds.

[40](#)

Siig mig dog, jeg beder dem, hvad skal Landet med Fæstninger, der gaae over ved det første alvorlige Angreb. Troer de, det var forsvarligt, om saadant blev dølgget for Monarken? De Nationer, der i Tiden kunde blive vores Fiender, ville Hemmeligen fornøje sig over, at see os spilde vores Penge paa falsk og skadelig Værns Vedligeholdelse, og derimod spare paa den Kant, hvor Penge burde anvendes.

Iblant de vedlagde Fæstninger er een, som behøver i det mindste 10,000 Mand, om den skal forsvare sig i en formelig Beleiring. Uden at svække vores til fornødnere Brug i Krigstid bestemte Hær, kunde vi ikke forsyne den, hverken med halv eller heel Besætning; Thi man vil dog nok ikke, at Krigshæren skal lade Fienden indtrænge i Provintser, erobre dem, og gjøre dem skatskyldig, paa det disse Fæstninger, der dog efter kort Modstand gaaer over, kan vorde besatte? Den eeneste Nytte, den maaskee kunde føre med sig, skulle bestaae i een, ud af Marken slagen, eller for sin Fiende vigende Linies Optagelse. Endskiønt Erfarenhed noksom beviser, at saadanne Fæstninger ikke altid ere gode Tilflugtsstæder for en vigende Krigshær. Til Exempel ville de erindre sig Tønningen.

[41](#)

Iblant andre nedlagde Fæstninger, ere nogle, som kan beskydes fra nærliggende Høider. Jeg veed een, i vores Tid med nye konstige Udværker forsynet, saa nær anlagt ved en Høide, at man fra denne kan kiende Indbyggerne paa Torvet med blotte Øine. Man inddrage saadanne Høider under Befæstningen, vil

min Herre maaskee sige. Man give og

i saa Fald en god Krigshær paa, i det mindste Hundredtusind Mand, vil jeg svare.

Til Anstyttelses-Poster eller Tilflugtsstæder, behøves ikke een af de nedlagde Fæstninger. Der, hvor til Krigshærens, eller Forraadens, eller det grove Skyts Sikkerhed, een eller anden Befæstning paa kort Tid behøves, der kan vi gjøre den i nogle faa Dage ved nogle Tusind Soldaters og ved Bøndernes Hielp: For den Sags skyld behøves da de nedlagde Fæstninger ikke. Men, siger de, det er en Trøst for Provintsernes Familier, at vide en Fæstning i Nærheden, Hvorhen de kunde flygte med deres kostbareste Gods. — Derved gjøres slige Fæstningers Forsvar endnu svagere, thi saa mange Flygtende, saa mange Medædere.

Om man ville have vedligeholdet de nedlagde Fæstninger, saa kunde de tiene Fienden til Veiviisning, naar han behøvede Penge

[42](#)

og Fødevarer, begge Deele glemmer Landmanden ikke at indføre, meenende, der er Sikkerhed at vente, ligesom Børn, naar de skjuler sig, meener, nu kan ingen see eller naae dem.

Endelig havde de nedlagde Fæstninger, i Henseende til Værkernes ufordeelagtige Anlæg, næsten intet at forsvare sig med efter disse Tiders Angreb. Ikke heller stoed de til Forbedring, med mindre man skulle omstøbe alt med utrolig Bekostning.

Min Herre skienker mig ventelig Beviserne. Jeg maatte forudsætte stor Kyndighed i Befæstningskonsten hos dem, førend jeg blev dem forstaaelig.

Vil de heri troe mig paa mit Ord, saa behag tillige at eftertænke, hvorvidt det synes forrædisk, at have nedlagt meerbemeldte Fæstninger, og at have sparet omtrænt en halv Tønde Guld aarligen paa deres Underholdning.

[43](#)

Tiende Brev.

M. H.

De æsker mine Tanker, angaaende den

Fornærmelse i Indtægt, hvorover vores Officerer klager. Jeg er opdragen i det

___ Infanteri-Regiment, hvor min salig

Fader i tredive Aar havde et Kompagni, holdende det, saaledes som en ærekier Officeer bør holde det. Jeg selv stod som Lieutenant ved hans, og siden ved et andet Kompagni, hvilket jeg i nogle Aar forestod i min Majors Fraværelse. Jeg Har altsaa haft Leilighed nok, at gjøre mig en Kapitains Indkomster bekiendt. Jeg ejer endnu de nøie holdede Indtægts- og Udgifts-Bøger, og naar jeg siger dem, at min Faders Beholdning sammenlagt for tredive Aar, ikke udgjør meer end 564 Rdlr. aarligen; saa er det en beviislig Sandhed. De, som i et saadant Tidsrum har haft høiere Indkomst, maa have funden for, deelagtigere Leilighed til Rekrytering.

[44](#)

Ved det nye System er en Kapitain sat paa 600 Rdlr. At Rang- og anden Skat i disse seenere Tider har borttaget endeel deraf, det er et Tab, som ey vedkommer Systemet, men ville have funden Sted under den forrige Indretning, saavelsom denne.

Ingen Kapitain maa fremkomme med betydelig Modsigelse, angaaende forbemeldte min Regning. Ingen kan have haft stort meere, uden Kongens Tienestes Fornærmelse.

Det samme kan siges om Rytteriet, endskiønt jeg veed, at dels Kompagni-Cheffer har giort en langt høiere Beregning. Nogle have roset sig af 12 til 1600 Rigsdalers aariige Indkomster. Men lad os spørge Landmanden, der skulle levere Høe og Sræe, hvorfra endeel af disse store Indkomster hidstammede? Jeg er undselig ved at sige, hvad mig i denne Post er bekiendt. Jeg kiender alt for meget til Misbrugen, saavel ved det sene som andet slags Tropper, end at en falsk Regning, hvorved Landmanden, Kompagnierne, Kongens Tieneste og Fædrenelandet ere bleven besværede til Upligt, skal kunde holde Stik i mine Øine.

Egennytte fængsler Høie og Lave. Misbrugen maae være saa trykkende for Landet,

[45](#)

som den vil, den finder sit Forsvar, saasnaart den er bleven almindelig i een eller anden Stand. Den begynder hemmelig, med en slags Frygt og Undseelse, men neppe har Mængden vovet et saadant Skridt, førend der udtænkes visse Formaliteter til Misbrugens Besmykkelse. Iagttages disse, da har man vunden Spil, og nogle Aars Misbrug giver saadan Hævd, at endeel Misbruge i Krigsstanden omsider offentligen ere bleven privilegerede.

Jeg holder det for Landets store Lykke, Rytteriet at være sat paa nærværende Fod, hvor noget vist i Penge gotgiøres til enhver Hestes Underholdning. Nu er det, Kongen kan benytte sig, som han vil, af sine, forhen til Hestenes Græsgang, med Agerdyrkingens og de Kongelige Revenyers største Tab, udlagde Domainier. Gid den paa ny indførte Høe- og Halm-Liveranz ikke maa give Krigsmænd ny Leilighed til, at trykke Landmanden, og til at vanære sig selv.

Dette er det nu, hvad jeg kan oplyse, i Henseende til Kompagni-Cheffernes Indtægt, hvilken jeg ikke indseer, at være formindsket ved det nye System. Hvo som en høstede paa en fremmed Ager, hvo som ikke tilegnede sig forbuden Binding, hvo som stedse

[46](#)

holdt tjenstdygtige Soldater, Ryttere og Heste; den kunde sielden udbringe det høiere end til 600 Rdlr. aarligen. Med Misbrugene har jeg intet at gjøre i denne Regning.

Subaltern-Officerernes Indkomme er for de fleste forøget og for ingen formindsket. En Sekond-Lieutenant ved Fodfolket havde forhen 10, og i Kiøbenhavn paa nogen kort Tid 11 Rigsdaler, nu har han 15. Hvilken Forbedring, hvilken Anledning, at lade sig undervise i det en ærekie Officeer bør lære, nu meere end før! De høiere Officeers Klassers Indkomme er hos nogle forbedret, hos andre omtrent som før.

At Rytteriet, i sær Dragonerne ere satte paa samme Indkomme, som Fodfolket, hvilket endog med nogen ubetydelig Forskiel er skeet med Underofficerer og Gemeene, det er en Indretning, der bør ansees som uadskillelig fra et got Krigs-System. Man har ingen god Aarsag, hvorfor Dragoneren skal betales høiere for sin Person, end Soldaten ved Infanteriet. I adskillige andre velindrettede Krigshærer er denne Forskiel og ophævet, og derved i Krigstider megen Ulæmpe og Strid iblant menige Mand forebyggt.

[47](#)

Soldaten til Fods selv, tiener nu unegteligen bedre, end før. Forbedringen beløber sig om Aaret omtrent tre og en halv Rdlr. Ved et ret behændigt Konstgreb spillede Systemets Skifter Proviantsbetienternes Fordele i Underofficerernes og Soldaternes Lomme.

Paa hver Mand gotgiøres daglig to Skilling til Brød, deraf bekommer Soldaten en halv Skilling, og Proviantsbetienterne leverer for det øvrige omtrent ligesaa meget Brød, som før for to Skilling. Systemet har staaet i aatte Aar, Proviantsbetienterne vedbliver deres Kontrakter, men de vinder derved mindre end før, og Soldatens Indtægt er derved dagligen forøget med en halv Skilling, der er gandske betydelig for Ham.

Ved Fodfolket kunde en tjenestgjørende Soldat næsten aldrig være uden Gield. Et par Skoe og en Skiorte bleve ham ikkuns gotgiorte i et heelt Aar. Hvad han behøvede meere, forestrakte Kapitainen ham, mod sex Skillings Afkortning i sin Lønning, hver aattende Dag. Denne Gield, hvori Soldaten næsten altid stod, og hvorved megen Desertion og Uorden, naar det feilede paa Livets nødtørftigste Underholdning, blev foranlediget, gjorde desforuden vores Soldater Mod- og Kraftesløse: Men det gamle Systems Velyndere anseer

[48](#)

endnu i denne Dag Soldatens Gield, som nødvendig, for at tvinge ham til, efter sine Tjeneste-aars Forløb, stedse at blive i Landet. Det er efter disses Meening, høist skadeligt, at den tjenestgjørende Soldat aarligen bekommer 2 par Skoe, 2 par Skoesaaler og 2 Skiorter, Støveletter m. m. uden Betaling. Systemers Indretning skulle medføre, siger disse Mænd, at Soldaten stedse blev i Gield, saa kunde man derved allene tvinge ham, at blive i Kompagniet, saa længe han var duelig.

Ellevte Brev.

M. H.

Jeg mærker af deres sidste mig tilærede, at de Fordeele, det nye Krigs-System, har medført for de Kongel. Domainer, er dem ubekjendte. De behager, at lade sig oplyse Fordeele af en Kameralist, thi derom veed jeg ikke saa nøie Beskeed. Men sandt er det, Hovedgaards-Markerne vare forhen, for den

[49](#)

største Deel udlagde til saakaldede Rytter-Kopler, Kompagnie-Chefferne i flere end een Henseende til bedste. Bønderne vare plagede med, at giærde og at grøfte omkring disse Kopler, der just, fordi de stedse bleve brugte til Græsbeed, ikke havde den Værdi, Jorde-Godser burde og kunde have. Rytteriet havde hjemme der, men Eyeren ikke. Ville Eyeren, nemlig Kongen, sætte sine Godser i Værdi, ville han have tilbørlig Nytte af dem, ville han sælge dem; saa var dette ikke mueligt, uden Forandring i Rytteriets System.

En Tydsk Skribent har allerede med temmelig nærgaaende Udtryk bebreydet os, at Man ikke bedre vidste at nytte Domainerne her i Landet. Endelig har Krigs-Standens Reforme givet Anledning dertil. Efter min Gisning, uden at kiende Regningen Nøye, forholder Nyttens sig, som Kongen nu mere end før, kan vente af de solgte, saavel som usolgte Hoved-Gaards-Jorder, som 3 til 1.

Man lægge disse betydelige Fordeele sammen med, i det mindste toe Tønder Guld, som Krigs-Staten nu koster mindre om Aaret, og sige os dernæst, om Stifteren fortjener Tak eller Utak for sit System?

[50](#)

Jeg tænker, det er det rette og ægte Guldmagerie for Nationen. En Krigshær, der koster ulige mindre end før;

Er ligesaa stærk i Henseende til Antallet, som før; Den gemeene Soldat bedre betalt end før; Den yngste Officeers-Klasse en halv Gang meer Befolkning, end før; Misbrug mindre muelig, end før; de Kongelige Hovedgaards-Revenuer nu betydeligen høyere, end før.

Man har uden Grund anseet Systemets Stifter for en, Mand, der ikke kiendte Landet, og deraf slutter sig til Systemets Uduelighed. Men i det mindste bør man tilstaae, at han, hvad de Kongelige Godsers friere og nyttigere Brug angaaer, har vidst meget god Beskeed, udeladende disse af Sammenhængen med Krigs-Standen, saasom Rytteriets Heste meget gierne kan underholdes, foruden dem. At disse Godsers nyttigere Anvendelse, er en Torn i deres Øyne, som i forrige Tider ere blevne fede derved, saavel i, som uden for Krigsstanden; det bør ey lægges Stifteren til Last.

Udtrykkene om Landets Ukyndighed, forekommer mig noget ubestemte hos dem, som jeg hidindtil har hørt dem af. Sandt er det, Local-Omstændighederne har Indflydelse i meget, og jeg har nyligen viist, at

[51](#)

de i Hensigt til de Kongelige Hoved-Gaarder ere vel iagttagne. Men det Locale kommer ikke altid i første Betragtning.

Tvertimod har jeg i et af mine forudgangne Breve udførligere viist Dem, at naar man gjør nye Indretnings Love for en Krigshær, bør det Locale i visse Tilfælde sættes til Side, og de Krigshærs Indretning, med hvilke vi kunde komme i Krig, Nøye betragtes.

Vi lever ikke afsondrede, som Japponeserne. Vi tager og giver Besøgelser. Det er et vist Slags Fælledsskab i Europa, fra hvilket vi ikke kan unddrage os. Ja, undertiden fører vi vores Vaaben til de tre andre Verdens Deele. Aldrig vil vi blive kronede med Seyer, naar vores Local-Omstændigheder skulle være den reneste Maalestok, hvorefter Sø- og Landmagts Kræfter beregnes.

I en sukkende Tone: Vores gamle skønne Kavallerie! har min Herre vel end videre ved Deres sidste Skrivelse, givet en Slags Mistillid til vores nu havende Rytterie tilkiende. Maaskee i Henseende til Mandskabet? Jeg selv har ikke megen Tillid til en udenlands hværvet Rytter. Men

[52](#)

vi kan jo tage Indlændinger. Vores Bønderkarle vil vift bryste sig, naar de tiener til Heft.

Hvad Rytteriets Heste angaaer, da ere og holdes de nu unegteligen bedre end før. Nu kan vi sige, vi har et tjenstdygtigt Rytterie. Jeg tvivler ikke paa, vi og forhen har haft endeel gode Heste, men ey saa almindelig gode, som nu; da de holdes for Kongens Regning. I det mindste er et Par Tilfælde mig bekiendte, som vidner, at ikke Hestene overalt vare i tilbørlig Stand. Tilfælde, hver min Herres Patriotiske, men ilde anvendte Suk: Vores gamle skønne Kavallerie! ey synes passende. Jeg vil sige Dem et Par Exempler:

Af et vist Regiment skulle for endeel Aar siden ikke meer end 80 Heste bruges. Man fandt ikke saa mange tjenstdygtige iblandt tre- til fire hundrede, men maatte kiøbe nogle Stykker til Antallets Fuldstændighed.

Et andet Regiment skulle paa to Mile-Veys, lade henlede 50 Heste, for at bortsælges ved Auction: nogle Stykker af disse faldt om paa Marken, og stoed aldrig meere op. Jeg troer, det var syv Stykker. Det-

[53](#)

te er Frugterne af Kompagniernes Bortforpagtning.

Sigter min Herre med sit Suk, til det samtlige Kavalleries nu værende Antal, i Ligning med det forrige; da meener jeg: Antallet at være forholdsmæssig med Krigshæren, og Inddeelingen bedre end før. To Kompagnier udgiorde forhen een Eskadron, kommanderet, øvet, forpleyet og disciplineret af tvende, ofte stridig tænkende og handlende Mænd, hvoraf den eene undertiden laae nogle Miile i Garnison fra den anden. Imidlertid skulle dog disse toe, naar Tropperne bruges, gjøre eet, fegte samlet, og det heele Feldtoeg igiennem blive samlet, næsten i alle betydelige Krigs-Tilfælde. En tohoved Regiering duer ingensteds, men allermindst der, hvor det gielder Liv og Lemmer. Den eene fordærver det Gode, den anden stifter; og den eene vælter Skylden fra sig paa den anden, i Tilfælde af en mislykket Expedition. Derfor i sær er det, at adskillige Potentater betroer en Eskadron til een Mand alleene, undergivende ham saa mange Officerer, som til Inddeelingen behøves.

Udi een Ting giver jeg min Herre Bifald. Vores Rytteries hvide Klæder, siger De, burde strax aflægges, og de røde igjen

[54](#)

indføres. Jeg finder dette saa uomgiengelig fornødent, at jeg neppe troer, den Danske Rytter enten trives i

Fredstid, eller er tapper nok i Krigstid, medmindre han faaer en rød Kiol paa. Det Røde er just Blodets Farve. Dens idelige Beskuelse gjør os mindre frygtsom ved Blodets Udgydelse. Syner, denne udvortes Sands, modtager den røde Farves Indtryk: den meddeeler saadant til det heele Legeme: Blodets Kredsløb bliver heftigere: Nervesaften udspænder Seenerne: den vældige Arm svin er sit Sværd, hugger ind paa sin Fiende. — See, hvor de

ligger, næsegruus omkring ham. Saadanne

tappre Gierninger har til Deels deres Grund i de røde Munderings-Kioler, hvilke man uforsvarligen afskaffer.

En Ven gjorde mig den Indvending, at Preusisk, Keyserligt og andet Kavallerie

havde viist Tapperhed uden røde Klæder. ____

Jeg svarede koldsindigen: Min Herre, der er Grader i Tapperhed. Man kan fegte tapper i hvide, tappere i blaae, men allertapperst fegter man i røde Klæder. Det er en afgjort Sag, som beroer paa Physiske Grunde, tagne af den menneskelige Natur.

[55](#)

Tolvte Brev.

M. H.

Vores Krigsmænd behøver en god Skole, siger min Herre i sit sidste Brev. Jeg bifalder denne Tanke saa meget mere, som jeg er overtydet om Skolens Fornødenhed.

Krigs-Skolen har to Hoved-Afdeelinger. I den eene øves Legemet, i den anden forøges Kundskaben, Tænkemaaden forbedres og henledes til de Regler, som Krigs-Lovene foreskriver. At Krigsmanden er en Medborger i Staten, og som saadan bør leve i god Forstaaelse med alle andre, stamt gjøre sig duelig til at leve af eget Arbeyd, naar han engang forlader Krigsstanden i Velmagts-Dage med sunde og friske Lemmer, det fordrer min Herre, at jeg skal sætte forud, som afgjort.

Krigs-Skolen, i Almindelighed talt, kand ikke findes paa eet eller andet enkelt

[56](#)

Sted, men bør være overalt, hvor Krigsmænd har deres Ophold, under een eller firere Officerers Befaling. Med den gemene Mands øvelser kommer man nok afsted. Tænkemaadens Forbedring derimod, gaaer med langsomme Skrit, saa længe Soldaterne ligger adspredte i folkerige Stæder. Bedre vil det gaae ved de Regimenter, som har den Lykke, at blive indquarteret i Kaserner. Dette har en Mand, uden for Krigsstanden meget hældigen udført, og jeg er undseelig ved en Deel af vores Officerer, der dagligen skriger imod Indquarteringen i Rendsborgs og Kiøbenhavns Kaserner, og dermed røber Mangel paa Indsigt i de, deres Stand vedkommende Ting. Hvo som læser Professor Schneedorfs Patriotiske Tilskuers 304de Stykke, og endnu ikke lader sig overtude om Kasernernes Fornødenhed, han er paa urette Veye. For en saadan Medborger kan vi nok bede, men overtude ham kan vi ikke.

Bør man, som jeg før sagde, overalt kunde finde Krigs-Skoler, hvor Krigsmænd, enten i mindre eller større Afdeelinger opholder sig; saa indseer min Herre letteligen, at alle Lærerne skulle være veldannede i denne, saavel som fleere Henseender. Ikke nok, de vide deres Krigsgreb og andre Legems øvelser, og det man kalder den mindre

[57](#)

Taktik; thi alt dette fordres endog af en Under-Officer: Men de skulle være ligesaa haardføre, og ligesaa lidet hengivne til Blødagtighed (Molleffe), som den gemeene Mand; thi ellers er Nationen bedragen med dem i Krigen, hvis Møysommeligheder de da ikke kunde udstaae, men opfylder Hospitalerne: De skulle have nogenlunde Kundskab om den Høyere Taktik, Fortifikationen, Artilleriet, Jordbeskrivelsen og Historien, i sær Landets og Naboernes: De skulle være kyndige i et Par levende Sprog, foruden deres Moders Maal: De skulle kunde tegne noget, og ideligen forøge deres Indsigter ved Læsning.

Endeel Officerer af saadan god Beskaffenhed, har vi virkelig i vores Krigs-Hær. Men endnu er Kundskaben ikke noksom udbredet. Tiden vil befordre Patrioternes Ønske desangaaende. Meget har allerede Krigs-Standens Reforme bidraget dertil, i det vores Officerer indsaae den Fare, der er forbunden med Uvidenhed. Den for vores Artillerie-Officerer oprettede Skole (man støde sig ikke over Navnet) er til stoer Nytte. Gid den maatte blive større, og vores unge Officerer tilholdede, at lære noget der, og at bevise deres Fremgang i noget, om ikke i alt, saafremt De ellers ville vente sig befordret til Høyere Embeds Poster.

[58](#)

Alle Keyserlige Officerer, Generalerne ikke undtagne, Maae efter en for gandske saa Aar siden, given Befaling, tage Underviisning i Tegne-Konsten. Sandt at sige, jeg veed ikke, hvorledes en Officeer kan komme afsted i Krigstider, uden at kunde noget af Maale- og Tegne-Konsten. Han er ikke Halv brugbar. Man kan bruge ham der, Hvor det heder: Slaae til! men dette alleene synes mig alt for maskinemæssig, endskiøndt det paa sine Tider behøves.

Maae nu en Keyserlig General, en forsøgt, afhærdet Mand, med sit graae Haar finde sig deri, at lære Tegnekonsten, om han ikke veed den; Saa behøver vores Officerer ikke at skamme sig ved, at tage Lektioner i dette og meere, om aldrig i anden Henseende, saa dog for at undgaae Uvidenheds Bebreidelse af Landets øvrige Stænder.

Et Par Ord maae jeg endnu svare Min Herre, paa det De ytrer, angaaende Krigsmandens Moed i Slaget, hvilket efter Deres Meening skulle have sin Grund i Religionen, eller i Patriotismus, eller i begge tidlige; og at Modet, dersom det ikke havde sit Udspring af een af disse Kilder, ey skadede Fienden meget. De har Ret, min Herre! Af disse Kilder burde man al-

[59](#)

lene øse. Men vi maae tage Menneskene, som de ere, og forbedre dem ved et eeneste almindeligt Middel.

Dette Middel er Krigs-Tugten: den jævner alt: den benytter sig af enhvers Temperament til Hoved-Hensigtens Befordring, og holder dem dog alle saaledes Stangen, at de ey andet kunde, end opløfte sig til den i Krigs-Lovene foreskrevne Tænkemaade. De maae forandre sig til det Gode, end og imod deres Forsæt. Æresyge, Vrede, Hævn, Venskab, Vinding, ja Frygten selv, naar den nærmer sig til Fortvivelse, sætter Mod i Folket, og river dem ind i Slaget.

Men der behøves modige, og i Krigen vandre Læremestere til Krigstugtens Bestyrelse, saafremt ellers disse adskillige Temperamenter lykkeligen skulle foreenes til Øyemedets Opnaaelse. Og det skulle endda ikke opnaaes, dersom ey i Fredstider et hvert Kompagnie, Battallion og Regiment havde sin Stamme dagligen samlet, og under Vaaben vandte til Lydighed.

At nye hvervede Regimenter, der strax efter deres Oprettelse føres ind i Krigen, gemeenligen mislykkes, og enten bliver et Offer for deres Fienders gamle Regimenter,

[60](#)

eller bliver Landmandens ødelæggere, indtil man med Tiden indlemmer dem i gamle disciplinerede Regimenter, eller og aftakker dem; det er os alle bekiendt, endnu fra sidste Krig: Og jeg fører Dem saadant her til Gemyt, paa det De kunde forandre Deres Tanker i Henseende til vores Landmilitz-Battallioner, dem De gjerne ønsker at beholde stuttede i Krigs-Tid; men dog neppe ønsker, at see i Grunden ødelagde ved første eller anden Træfning.

[61](#)

Trettende Brev.

M. H.

Nu det Tid for mig, at nedlægge min Pen, som Lærer; og at blive Deres opmærksomme Tilhører. Sandelig, min Herre! De ere dyblænkende. Neppe havde jeg ledet Dem ind paa Banen, førend De allerede ved et meere, end almindeligt skarpt Syn, opdagede den, ved Banens Endemaal opfatte Seyerskrands.

Saaledes er det med de store Genier, de indseer ey allene Fordelene og Manglerne udi de sig fremstillende enkelte Gienstande; men de indseer og tillige disse Genstandes Sammenhæng og Virkninger.

Aldrig havde jeg ventet den Bebreydelse: "at mit Omdømme, angaaende Land-Militsens nu værende, og af mig bifaldende Indretning, forekom Dem, som en ilde anbragt Smigger." De mener,

[62](#)

at jeg har kæmpet mig efter Nationens Smag, og at jeg ved denne Sags Betragtning, aldeles har tilsidesat Krigens Hoved-Øyemærke, nemlig Seyeren; uden hvilken vi med ald vores bekostelige Rustning, dog aldrig før vente andre Freds-Vilkaar, end dem, vores Fiende vil unde os.

De har Ret, min Herre! Men torde jeg vente, at en Mand, der har været saa yderligen opbragt imod Systemet, som De, skulle finde sig bevæget, af egen Drivt at ønske Landmilits-Battallionerne straxen indlemmede, og stedse vedligeholdende Udi de, dem vedkommende hværvede Regimenter? Torde jeg vente, at De med god Villie opofrede Nationens Idole?

Jeg læmpede mig, uagtet min egen Overbeviisning, efter Deres Smag, haabende med Tiden at kunde faae Bugt med Fordommene. Jeg tænkte, det er bedre, at vinde en brav Mands halve Bifald, end at tabe det Hele, fordi man fordrede det paa een, ham ubeleylig Tiid. Jeg vovede det, at besmykke Sagen med nogle Skingrunde, saasom: at en duelig General letteligen fandt Midler, til at henlede fin Fiendes Opmærksomhed paa andre Gienstande, indtil han fik sin Landmilits vel øvet og disciplineret.

[63](#)

Men Sandhed er det imidlertid, at man behøver meere end et Par Maaneder, og at man gierne kunde bruge nogle Aar, for at disciplinere et halvt hundrede Bønder ved hvert Kompagnie; Og Gud forbarme sig umiddelbar over det Land, der troer, at Generalen kan giøre Mirakler, naar en talrig, og efter disse Tidens Krigskunst disciplineret Fiende nærmer sig, og byder vores udisciplinerede, skiønt noget exercerede Bønderkarle Spidsen.

Nogen Vanskelighed, bør De dog tilstaae, jeg satte forud. Vilkaaret sagde jeg, skulle være, at Landmilits-Battallionerne aarligen kamperede og excrcerede i sex Uger. Dette troede jeg, efter Proprietairens, Bondens, Land-Soldatens og nogle andre betydeligere Mænds Situation, nu for Tiden ikke kunde skee, men at dette Vilkaar aldeeles blev forkastet.

Nu tænkte jeg, forkaster man dette, saa maae man dog tilstaae (dersom man ikke har Lyst, at modsige alle Krigførende Nationers Erfaring) Land-Milits-Battallionerne at være en svag og ubetydelig Værn, og just saa svag og kraftesløs i Træfningen og andre Krigs-Tilfælde, som jeg i mine forud-

[64](#)

gangne Breve har beskrevet dem, naar de med den nu havende Disciplin og Indretning skulle bruges.

Denne Svaghed, haabede jeg, man dog inden kort Tid ville legge Mærke til, og bevillige eet af to: Enken Exercice i sex Uger aarligen, eller Indlemmelse i de hvervede Regimenter. Maaskee, tænkte jeg, bifalder man det sidste, som det der udkræver mindre Tidsspilde for Bondekarlen.

Saaledes, min Herre, tvinger De og Deres Lige, os smaae Folk, at hykle en Tidlang, for ikke at foraarsage dem Smerte paa det ømmeste Sted. Nationen har nu eengang sadt sin Fortroelighed i dette Slags Tropper, uden at kjende den Aand, der besieler dem, vores Fiender i Tiden kunde modsætte os. Den vil, ald Erfaring til Trods, at Fienden skal lade sig fordrive ved Land-Militsen med sin Søndags Exercice.

Værdige og til Deels Krigserfarne Officerer, ere satte ved disse Battallioner: Mænd, som anvender største Flid paa Troppernes øvelser. Men de maae selv bekiende, at de ey kan udrette meget i Følge Sagens nærværende Beskaffenhed.

[65](#)

At arbeyds paa Tænkemaadens Forædling hos den gemeene Mand, er plat umueligt; thi de saa Timer om Aaret, da Officeren har Tilladelse, at være samlet med sine Land-Soldater, bør han anvende til Legemsøvelser.

Jeg bifalder Dem altsaa af gandske Hierte, min Herre, at Battallionerne indlemmes straxen i de hvervede Regimenter, og stedse af Distrikterne vedligeholdes. At de halve eengang aarligen indhentes, for at vorde øvet med Regimenterne; At nogle hvert Aar beholdes ved Regimenterne den hele Sommer igiennem, for at disciplineres; At dermed aarligen omskiftes; At Landmilits-Officererne bliver som de ere; At under dem alt Distriktets Mandskab fra 17 til 40 Aar antegnes, og 10 Gange aarligen i fire Dage i Rad exerceres Men ikke med Mundering forsynes; At af dette Mandskab hine, saavel i Fredssom Krigstid rekryteres, m. m.

Naar saa skeer, da har Landet et fortreffeligt og tilforladeligt Værn. Da kan vi med Sandhed sige: Land-Soldaten gavner Staten som Soldat; thi hidindtil har hans Stand som Soldat, næsten alleene gavnet Proprietairen: Og neppe skulle Proprietair-Mi-

[66](#)

nistrene have trænget saa meget paa Landmilitsiens anden og tredie Opretning, dersom ikke Vindesyge, og den Begierlighed, at kunde true og tvinge sin Med-Undersaat, havde bevæget dem til, at blive Raadgivere udi Krigs-Sager, og at paastaae, Deres Raad at være ulige bedre, end forsøgte Generalers.

[67](#)

Fjortende Brev.

M. H.

De skal vel neppe kunde gjette Aarsagen

til min langvarige Taushed. Jeg maatte over Hals og Hoved gjøre en Søe-Reyse af næsten hundrede Miil i Familie-Ærinder. Denne har ikke været med de hældigste. Da jeg behøver nogen Tid, til at forbædre mit ved Reysen svækkede Helbred: saa ville min Herre undskylde, om jeg, med at svare paa Deres videre Forespørseler, Krigsstanden vedkommende, ikke holder mit Løfte, førend ester nogle Maaneders Forløb.

Maaskee det ikke skulle være Dem ubehageligt, om jeg underholdt Dem med endeel af min Søe-Reyses Historie.

Neppe var vi kommen lidet frem, førend jeg mærkede en Slags Misforstaaelse iblandt Passagererne paa den eene, og nogle af de betydeligste Skibs-Folk paa den anden

[68](#)

Side, der letteligen kunde have bevæget mig til at gaae over paa et andet Skib, dersom et saadant havde været ved Haanden. Men jeg var nu eengang der, og maatte overlade mig Forsynets Førelse.

Vi havde en riig og fornemme Mand, (om hvilken jeg siden fik ak vide, at han selv enede dette Fartøj) tillige med sin Frue, fire voxne Sønner, og toe Døttre med Deres Mænd, om Borde.

Den ældste Søn havde i nogle Aar boet hos en Seylmager, og paastoed Kundskab i Søe-Væsenet, som han sagde, at have erhvervet ved daglig Omgang med Seylmageren. Han taalede ikke, at nogen lignede sig med ham, hvad Seylenes og Kompassets Brug angik; thi dette sidste, sagde han, havde stedse hængt ham over Næsen i hans Dagligstue, Hvor Leylighed, at gjøre sig dette og endeel meget ziirlig stukne Søe-Kort bekjendt, ikke fattedes. Hvert Øyeblik løb han til Styrmandene, der vare heel paastaaelige og i deres Konst ikke eftergivende Folk, og ville snart undervise dem bedre, snart passe paa, at de en forsømmede deres Pligter.

[69](#)

Den anden Søn havde været brugt som Tegnere ved Skibbyggeriet, og indbildede sig ikke lidet paa sin Indsigt i Søe-Væsenet,

Den tredie og fierde havde gaaet i Dandse-Skole nogle Aar i Rad, med endeel unge Søe-Officerer, der næsten dagligen talede med dem om deres Videnskaber,

De tvende Døttres Mænd vare ikke mindre indtagne af sig selv, og paastoede Indsigt i Søe-Væsenet, Den eene, fordi han havde med egne Hænder forfærdiget et pynteligt Model til et Krigs-Skib. Den anden, fordi han som Kiøbmand aarligen forsynede de Skibe, der gik paa lange Reyser, med adskillige Fornødenheder, og følgelig ofte kom i Sømænds Sælskab.

De der vare antagne til at føre og regiere Skibet, ansaaes af disse Herrer, som dumme, uforstandige Folk. Deres Foretagender bleve giort latterlige, omsider forhadte.

Reyse-Sælskabet, de gifte Døttre ey Undtagne, lode sig overtale, at Styrmandene enten ikke forstode deres Konst, eller ikke gjorde forsvarligt Brug deraf. Der blev saa længe og saa ideligen talt ilde om Styrmand-

[70](#)

dene, og i sær om deres Paastaaelighed, at endelig de Gamle, som stedse bleve i Kahytten, bifaldt Klagemaalene som sande, og bleve opæggede mod dem, der skulle føre Skibet, endskiøndt disse bevisede, at have ført Skib i samme Farvande i mange Aar.

Vi, som forstaaer det, sagde Patronens Sønner, vi maae ikke faae vores Villie frem, endskiønt vi mathematisk kunde bevise, at det ellers gaaer galt.

Skibet hører vores kiære Fader til, om hans Ære gielder det. Lad Styrmandene have Arbeydet, dertil ere de leyede, men under vores Bestyrelse.

Styrmandene modsatte sig denne Bestyrelse af alle Kræfter, forsikrende, Farten ville ellers gaae ulykkelig af.

Endelig blev den Gamle vred for Alvor. Skib og Gods er mit, sagde han. Kierlighed til mine Børn befaler mig, at understytte deres ønsker. Styrmandene skal ikke understaae sig, at handle anderledes, end

efter mine Børns Billie, Men vores

Liv er os kiert, sagde Styrmandene, vi forstaaer Sagen, De ikke. Under Dæk-

[71](#)

ket med dem og deres Anhang, faldt Sønnerne dem ind i Ordet. — Strax blev denne Befaling iværksat med Magt, og Sønnerne med den uvidende Deel af Skibsfolket,

antoeg sig Seyladsen. Saa bør det

være, sagde den anden Søn. Skib og Gods hører vor Fader til. Vi taaler ikke Modsættelser af Folket. Min Fader allene har at befale. Ingen Styrmand understaae sig, at formere flatum in flatu.

Nu begyndte det at kule, Stormen blev meere og meere heftig, Bølgerne overskyllede os, tykke Regnskyer formørkede Solen, og Faren var øyensynlig.

Os blev hed om Ørene. De unge Herrer bleve taus, de skielvede, de saas sig om blant Folket, om ikke een eller anden kunde give dem et godt Raad i denne Forlegenhed. Men det var ubefarne Folk. De Befarne Havde man jaget under Dækket, og indsluttet dem. Man var i Begreb med, at aabne for dem, at kalde dem op, at udbede sig deres Hielp: Men i Øyeblikket stødte Skibet an, og Vandet krængede ind igiennem en sønderlagen Planke.

[72](#)

Jeg, med nogle fleere, reddede os Deels paa Baaden, Deels paa Vraget, og komme omsider efter megen udstaaet Elændighed til en Klippe, hvorpaa vi klavrede op. Et forbiseylende Skib optog os meget kierligen den anden Dag, og førte os i Havn; hvorfra jeg fuldførte min Reyse baade frem og tilbage, uden videre Anstød.